

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj.
 Prava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi šte. 47.
 Telefon šte. 292.

Gorica, dne 19. julija 1944.

Oglaš se zaračunavajo po ceniku.
 bančni konto pri Cassa di Risparmio
 Gorica.

Slovenska akademija

V zadnji številki smo napovedali, da se pripravlja v Gorici velika Slovenska akademija. Priprave so v polnem teku in v prvi polovici meseca avgusta bomo imeli priliko videti, kaj zmore naša delavna mladina.

DOMOBRANCI SO VSEGA KRIVI!

Brezvestna komunistična propaganda je vrgla med nerazsodno množico med drugimi bedastimi krilaticami tudi to, da so domobranci krivi vseh nesreč. Domobranci so zanteli bratomorno klanje, oni požigajo vasi, mečejo žive ljudi v ogenj, pobirajo in odvajajo v ječe in izgnanstvo nedolžne ljudi itd. itd.

Na to grdo obrekovanje, ki prihaja včasih tudi iz ust takih, ki smo jih imeli za razumnike, želimo izobraziti v neukim ljudem kratke pameti in še krajšega spomina postaviti nekaj vprašanj.

Kje so bili domobranci, ko so že leta 1942 padli prvi strel iz zasede na oborožene sile in so radi tega prišli nad ljudstvo prve strahotne represalije? Kje so bili domobranci, ko je kmalu nato pogorelo Ustje? Kje so bili domobranci, ko so bili zahrbtno napadeni vojaki pri Idriji in so radi tega spet goreli slovenski domovi? Kje so bili domobranci, ko je bila zahrbtno in zato nečastno in vnebovpijoče krivično ter obenem nečloveško kruto napadena in pobita večja skupina nemških in italijanskih vojakov med Rihemberkom in Komnom in je radi tega prišlo na ta dva kraja vse znano gorje? Kje so bili domobranci, ko so tolovaji nič hudega sluteče nemške vojaške v Godoviču pri južini napadli in jih pobili in je radi tega Godovič pogorel? Kje so bili domobranci, ko so partizani izzvali bombardiranje Čepovana in Cerkna? Predvsem pa se vprašamo, kje so bili domobranci, ko so rdeči rablji slovenskega naroda odgnali na tisoče slovenskih mož, fantov in deklet v gozdove in iz njih napravili tolpo sužnjev ali druhal razbojnikov, kar je gotovo največja nesreča za naš pošten slovenski narod! In ali so domobranci krivi, da mora naše ubogo ljudstvo zlepa ali zgrda rediti na tisoče postopcev in izzivačev, ki z vnebovpijočimi poboji in umori deželo pokončujejo? Ali so domobranci krivi tudi umora stotin naših mož, fantov in žensk, ki so zagrebeni po raznih gozdovih samo zato, ker niso mogli odobravati zločinskega početja od komunistov vodene in samo komunizmu služne OF? ... Strahopetni mutci z dežele! Vrzite z ust verige molčečnosti, ki so vam jih tolovaji nadelili, in začnite že enkrat pošiljati točne podatke o umorih in drugih nasiljih, ki jih je nad našim ljudstvom zagrešilo partizanstvo. Vsa dežela, ki je to dru-

IZ BOJNE VIHRE

Masiven napad Angloamerikancev na Caen Bitka pri Tarnopolu - Tudi v Italiji hudi boji

V Italiji so nemške čete izpraznile ruševine mesta Arezzo. Tudi o tem mestu smo že mnogo in že zdavnaj pisali. Istotako o Volterra in o obeh bregovih reke Tiber. Še danes divjajo tam hudi boji, ki ne prinašajo Angloamerikancem nikakega pravega dobička. Malenkostni uspehi in terenski pridobitki niso v nikakem razmerju z ogromnimi izgubami sovražnika. Mesto Arezzo je služilo le kot postojanka. Sedaj je odslužilo in ne bo zamoglo več služiti Angloamerikancem.

Ruska fronta se nahaja pri Tarnopolu. Tam so v poslednjih dneh posegle v boj velike nemške oklopne sile in razčistile ozemlje, kjer so se Rusi vgnezdili. Sovjeti so nato skušali razviti mogoč napad v smeri proti mestu Luzk, a so naleteli na močan odpor in so bili naposled kratkoma odbiti in pregnani. Tudi na severnem Pripetu napadajo Rusi z oklopniki in pešadijo. Napadi brez taktičnega in pravega uspeha. Ob Niemenu na so začeli Nemci zmagovalno napredovati, posebno v severnem področju mesta Grodno. Tudi finska fronta kaže vsa znamenja stabilizacije. Izpraznitev mesta Viipuri, ki se je izvršila že pred dobrim mesecem, je bila zadnja važna vojna akcija. Sovjeti so na Finskem vsako ped zemlje plačali z ogromnimi izgubami. Sedaj je ta fronta nekako blokirana.

Sovražno letalstvo razvija posebno nad Italijo svojo te-

roristično delovanje in napada mesta, trge in vasi po celi Italiji.

Gorica, dne 17. julija. - V.R. Iz poslednjih vojnih poročil izhaja, da je postal položaj na skoro vseh delih svetovnih front kolikortoliko stabilen. Na zapadni fronti je že precej časa vojno delovanje osredotočeno v področju mesta Caen. Posebno zadnje dni so Angloamerikanci v tem področju uprizorili masiven napad, ki pa je naletel na močnejši nemški odpor, tako da je že v početku napada bilo uničenih 58 sovražnih oklopnikov. Neprijateljev napad se naslanja na izredno živahno delovanje težkega topništva. Pri Saint Lo se sovražnik omejuje na šibkejšje akcije. To je posledica težkih izgub

preteklih dni. Na tej fronti torej nič prav novega. Novi so le večni napadi, v katerih sovražnik troši velike in dragocene moči. Zlom nemške fronte na tem predelu evropskega bojnega pozorišča pa je danes mnogo bolj oddaljen, kakor v začetku invazije.

Ti napadi pa niti v malenkostni meri ne odtehtajo groznih napadov orožja »V 1« na London in južno Anglijo. Angleški listi objavljajo prve slike učinkov letelih bomb in opisujejo razdejavanja. Politični uspeh tega orožja že presega strateškega, ker se sedaj vsi angleški politiki bavijo le s tem in celo škof Winchestra že govori o njem. On sluti, da bodo Nemci kmalu nastopili s kakšnim novim še strašnejšim orožjem. Slutnje brezdomno upravičene...

Evropi grozijo notranji boji

Lizbona, 17. julija. V uvodniku kritizira veliki in Nemcem nikakor ne naklonjeni list »Oseculo« zelo močne zavezniške načrte za organizacijo Evrope v primeru njihove zmage.

List pravi, da razni politični tokovi zatemnjujejo evropsko politično obzorje. Pri tem gre za doktrine treh velikih zavezniških sil, ki so si deloma v medsebojnem nasprotstvu. Le zelo površen opazovalec je lahko mnenja, da bo iz teh nasprotstev različnih tokov nastala nekoč

harmonična politika. Nekateri tokovi gledajo na evropsko celino iz daljave, z očali želja, ki se pojavljajo v nenaseljenih pokrajinah dežel, ki se jim dobro godi. Drugi vidijo spet staro evropsko tradicijo, ki je izpolnjena z boji in vojnami. So pa še drugi, ki bi radi izkoristili splošno zmedo, da bi tako nemoteno razširili svojo lastno doktrino. Iz teh brutalnih nasprotstev so nastale smernice, ki nimajo nikakega praktičnega pomena. Na temelju teh smernic bi Evropa padla znova v notranje boje, bila bi razbita s predsodki in dvomi, mejami, ki bi se izpreminjale vsakih nekaj let in z gospodarskimi in političnimi vojnami, ki bi izbruhnile ob vsakem najmanjšem povodu. Vse to je nastalo zaradi neznanja odgovornih mož v ameriškem taboru.

Pred četrto Rooseveltovo kandidaturo

Berlin, 17. jul. Berlinski politični krogi izjavljajo, da niso nič presenečeni nad ponovno Rooseveltovo kandidaturo za predsednika Zedinjenih držav. Že iz pisanja nemških listov je razvidno, tako poudarjajo v Berlinu, da se Nemčija ne zanima posebno za predsedniške volitve v Zedinjenih državah, posebno še, ker je prepričana, da ne bodo vojaške in politične odločitve, za katere sedaj gre, odvisne od enega ali drugega ameriškega predsednika.

Roosevelt in Churchill se bosta spet sesela

Amsterdam, 17. jul. Po nekem Reuterjevem poročilu iz New Yorka je v najbližnji bodočnosti računati s sestankom med Rooseveltom in Churchillom.

Stvarne zahteve

Zaradi razmer in zaradi vojne, ki divja sedaj povsod po Evropi, tudi po naši goriški deželi in po vsej slovenski zemlji, nismo v moči, da bi povedali na ves glas tisto, kar nam je na srcu, zakaj sovražniki slovenskega naroda in našega ljudstva oprezajo na vseh oglah. Vendar pa moremo že sedaj zahtevati od ljudi, ki pošteno mislijo in ki hočejo, da se slovenstvo na Goriškem, na vsem Primorskem obnovi, nekaj volje. Tukaj v Gorici, nismo v tako brezupnem položaju, kakor morda mislijo v Ljubljani. Dovolj je v nas čvrstega poguma in ako nam Ljubljana odreka svojo pomoč, bomo izhajali tudi brez nje.

Kar veselimo smo zdrave kmetijske mladine, ki prihaja iz hribovskih goriških vasi, iz nizkih dolin, iz Vipave, pa tudi iz Idrije, s Krasa, ki se prijavlja k domobrancem, ki nudi svojo pomoč pri drugem narodnem in narodno zavest obujajočem delu v Gorici, v Trstu in drugod. Ti mladi fantje, ta dekleta, ki prihajajo na resno delo, ti s svojim nastopom sramote stare nergače. Nikdar več se v Gorico in v Trst ne vrnejo stari časi, ki so nekaj bili...

Prihaja vse nekaj novega, nekaj bolj resnega, kakor je bilo morda v letih 1912 do 1914. Zato zahtevamo od onih, ki še živijo v starih spominih, naj razumejo pohod slovenske primorske, goriške, kraševske mladine. Ako nočejo in ne marajo dati pomoči, vsaj ovirajo naj je ne! Nikdar nikoli več se ne bo v Gorici zgodilo, da bi mogel kdo kupiti za pet centezimov dve beli zemlji in prav tako se ne bo nikdar več zgodilo, da bi si kdo pripel na prsa naš narodni trak, ne da bi mogel dokazati, kaj je za svoj narod napravil.

Tukaj, na Primorskem potrebujemo predvsem delavcev. Ne potrebujemo koristolovcev, ki bi radi svoj morebitni položaj izkoriščali za kako umazano kupčijo ali celo za črno borzo. Kdor je prišel v Gorico pomagat goriškim Slovincem, mora biti pošten in nesebičen. Za svoj vsakdanji kruh bo že imel, da bi pa tu morda obogatel, tega ne bomo pustili, goriška dežela je sicer bila nekoč bogata, sedaj ni več, izropali so jo drugi, sedaj pa jo ropajo še dalje taki »prijatelji naroda«, kakor so France Bevk in njegov vrhovni komendant žid Aleksej Baebler ali celo prosluli gonarski poveljniki tenente Weiss.

V Ljubljani živi več tisoč primorskih družin. Tudi Goričani so vmes. Sinčki teh družin so včasih po ljubljanskih promenadah demonstrirali in manifestirali za slovenstvo Gorice, toda s temi svojimi nastopi so goriškim Slovincem več škodovali, kakor pa koristili, — no, koristiti sploh niso nič mogli.

Sedaj, ko je čas, da, da bi obnavljali slovensko zavest na Goriškem, pa se ti sinčki zopet skrivajo po ljubljanskih ulicah.

skih kavarnah, na tihem zabavljajo čez naše primorske domobrance, čez te naše fantke, ki so v prvih strelskih jarkih za naš narod, zabavljajo čez tisto razredčeno slovensko inteligenco, ki se dela in zonet dela na Primorskem in čez tiste »kranjske« Slovence, ki so takoj, ko je bila dana najmanjša možnost, pritekli svojim goriškim bratom na pomoč.

Ako nam tukaj v Gorici Ljubljana res noče pomagati, ako so jo same besede in samo samoljubje, zato mi, v Gorici, seveda ne bomo zapustili slovenstva, celo več, pripravljani smo, da obnovimo dediščino onih, ki so nekoč pred desetletji stražili na tej narodni meji in da sami prevzamemo iniciativo v naši borbi, tako proti našim narodnim nasprotnikom, kakor proti internacionalizmu. Končen račun, ki ga bo poslala Gorica Ljubljani bo zelo skromen. Ne zahtevamo nobene pomoči, ki nam je nočete dati, pravico pa imamo, da od vas pričakujemo samo eno: Nobenih polen pod noge!

-lr

Nov zločin nad duhovnikom

Popotniki, ki prihajajo iz Istre, prinašajo vest, da so zopet enega duhovnika odpeljali tolovaji neznanu kam, skoro gotovo v smrt. To pot je postal njihova nedolžna žrtev mladi doktor čast. g. Tkalec, župni upravitelj v Pregarju v Istri. Pred veliko nočjo je prišel v Ljubljano po opravkih in tedaj je znanec potožil, da mu grozijo »tovariši« s smrtjo, ker je v cerkvi učil, da je brezboštvo greh in da komunizem vodi v brezboštvo. »Ampak, je dejal, naj se zgodi božja volja. Če padem, padem za dobro stvar. Molite zame«. Sedaj smo zvedeli, da je padel. Molimo zanj, da bo on molil za nas.

Č. g. dr. Tkalec je bil štajerc po rodu iz mariborske škofije. Študiral je v Rimu osem let na Gregorijanski univerzi in bil gojenec slavne Germanika, v katerem se je vzgojilo toliko naših odličnih duhovnikov in doktorjev. Bil je profesor filozofije in doktor bogoslovja. Junija 1942. je promoviral za doktorja bogoslovja v Rimu in se po dolgih letih hotel vrniti domov.

Ljubil jih je, revne Istrane, in jim po osmem septembru skušal na vse načine pomagati. Oblačil jih je in obvalil v nasičeval. To pa ni šlo v račun nekaterim domačim in tujim. Zato so ga lepega dne odvedli; nato so prišli, izropali farovž do golega in odpeljali tudi kuharico.

Natrij, kalij, kalcij

Nekaj naših zadnjih članov s področja kemije in mineralogije je že omenjalo vlogo kovine natrija, tako v solitru, kakor v kameni in v morski soli. Naše dosedanje članke pa moramo še nekoliko izpolniti, da bodo naši čitatelji imeli jasno sliko o takozvanih »nevidnih« kovinah, to se pravi o kovinah, s katerimi imamo sicer vsak dan in ob vsaki uri opraviti, toda vidimo jih ne, ker so spojene z raznimi nekovinami, zlasti s kisikom in ogljikom. Med take kovine spada tudi natrij, ki ga poznamo kot bistveni sestavni del kuhinjske soli (glej naš članek v zadnji številki), kjer je združen s klorom.

Vsaka gospodinja, vsaka perica ima dan za dnem opravka z natrijem. Navadna soda, bodisi pralna, bodisi jedilna, je v bistvu spojina natrija z ogljikom in kisikom — natrijev karbonat. Pred dobrih 150 leti so ljudje seveda že poznali sodo in milo, toda sodo so iskali po puščavah severne Afrike, v takozvanih »natronovih« dolinah. To je bila naravna soda. Toda vmes so prišle napoleonske vojne in celinska zapora, ko je bil uvoz naravne afriške sode onemogočen. Tedaj se je podjeten Francoz izmislil, da prične izdelovati sodo na kemičen, umeten način. To je tedaj pomenilo pravo revolucijo v pralni industriji, dandanes pa vam more vsak, še tako zanikrni kemičen laboratorij izdelovati sodo iz soli, oziroma solne kisline in iz apnenca. Bistvo pridelovanja sode je v tem, da kovina natrij izpodrine kovino kalcij iz njene družbe z ogljikom. Mesto kalcijevega karbonata, to je apnenca, dobimo sodo, natrijev karbonat. Tedaj, ko je bila ta, »sintetična soda« iznajdena, so Angleži sicer vpili, da umetna soda nikdar ne bo tako dobra, kakor ona naravna iz afriških puščav, no, dandanes bi si sleherni Evropejec premislil, preden bi šel po blatno sodo v afriško puščavo, ko jo more doma dobivati kemično in higiensko čisto.

Vsak dan imamo opravka z natrijem in to celo prej, preden se zbudimo. Naše navadno steklo je namreč natrijev silikat, a ko žgemo v steklarnah sodo, torej natrijev karbonat s kremencem, kalcijem karbonatom, nastane natrijev silikat, steklo in pa neka brozga, apnenčev prah, kalcijev karbonat. Seveda je to dražji postopek, steklarne raje tope kar stare črepinje, ako jih kje dobe, ker je taka stara steklenina že tako in tako natrijev silikat, torej že

steklo samo in ga je treba samo preliti v nove oblike.

Najbolj sorodna kovina natriju je kalij. Rastline ga veliko vsebujejo in tudi veliko potrebujejo. Pepel sežganih rastlin vsebuje kalijev karbonat: pepeliko, ki so jo včasih na Krasu, tudi v Trnovskem gozdu, na veliko kuhali iz lesnega pepela. To je šele pravi milni kamen. Ako v steklarni na primer rabi steklar mesto natrijevega karbonata, to se pravi sode, kalijev karbonat, pepeliko, dobi še lepše, kristalno steklo, tako, kakor je na primer uporabno za lestence. Natrij ni potreben za gnojenje rastlin, kalij pa neobhodno. Lesni pepel, ki vsebuje kalij, je najboljšo gnojilo. Razne kalijeve soli pa kopljejo zlasti v Nemčiji, to je v Alzaciji, v Loreni, v Porenju. Glavni proizvajalec kalijevih soli je dandanes v Evropi Nemčija, le v manjši meri Francija in Rusija. Kalijeve soli so kot umetno gnojilo potrebne skoraj vsem rastlinam, najbolj po krompirju, koruzi, fižolu, pa tudi sadnemu drevju in celo trti.

Ljudje zamenjavajo v naglici, ko čitajo časopise, kalij s kalcijem. To domače povedano: kalij je bistvena sestavina lesnega pepela, kalcij pa apna. Ako vidite na travniku, da vam raste preveč kiselice, potem vedite, da temu travniku manjka apna, manjka mu prvine kalcija. Kalcijev karbonat, to je apnenec, iz tega se po večini gradi naše gore, iz tega gradija grade mirijade koral v južnih morjih zopet nove otoke in nova hribovja. Toda naš krompir, naša koruza, sploh vse naše rastline nujno potrebujejo kalcij.

O tem ve vsak kmet, kadar dodaja gnoj za krompir tudi nekaj cestnega blata. Ta vsebuje dosti apnenca, torej kalcija. Kapniki v Postojnski jami so vsi le iz apnenca. Marmor je kristaliziran apnenec, vendar na pr. nabrežinski kamen ni marmor, kakor splošno mislimo, temveč le nekoliko boljši apneni kamen, pač pa je na primer kararski marmor res kristalizirani apnenec. Kreda je fin, neoblikovan apnenec, kakor so ga v davnih časih zgradile na morju koralne in slične morske živali.

Kalcij se druži rad tudi z žveplom. Tako postane sader, mavec. Če ta kristalizira, imamo alabaster, najfinejši kamen, dražji od slehernega marmorja. Sadra je tudi izvrstno gnojilo. Seveda le tam, kjer ni preveč drago. Spojino kalcija s silicijem (kremikom) pa poznamo pod imenom —

OF in kameleonske barve

Vsak je gotovo že slišal o čudni živalci po imenu kameleon, ki živi v Afriki. Značilno za njo je, da izpreminja barvo tako, da je slična okolici in jo zato težko najdeš. To spreminjanje barv je njeno najboljšo orožje.

Tudi vodstvo OF je spoznalo, kako dobra je ta taktika spreminjanja barve, da si z njo zakrit in tako varen v vseh okoliščinah.

Poročali smo, da je vodstvo OF času primerno odločilo, da se odpravi pozdrav s pestjo in se uvede vojaški pozdrav bivše jugoslovanske vojske. Vodstvo je bilo prepričano, da bo s tem ubilo dve muhi na en mah — prvič bo potolažilo nacionalno misleče elemente v lastnih vrstah — drugič pa bo s tem dobilo nekoliko ugleda pri zavznikih in celo morda prevrnilo kralja Petra, češ, da je to njegova vojska, čeprav so ga nedavno imeli za »smrkavega kralja«. Tudi »tretjega okupatorja« naj bi na ta način potolažili, če bi se kdaj zgodilo, da bi jim kdo stopal na prste, ker so ob isti priliki izjavili, da se bodo z vso svojo hrabrostjo upili tretjemu okupatorju.

Razumljivo je, da sedaj vodstvo OF skuša tajiti to kameleonsko lastnost. Okrožni odbor OF za Pivko je izdal dne 20. 6. 1944. proglas vsem rajonskim odborom OF, v katerem zahteva, da se z vso strogostjo nastopi proti razširjevalcem takih klevet, da se jih zroči vojaškemu sodišču.

Zanimiv je ta proglas — zanimiv predvsem zato, ker je nov dokaz sorodstva OF z kuščarju podobno živalco — kameleonom. Proglas ni dolg, samo nekaj vrstic je — a v drugem delu že prekliče, kar trdi v prvem delu. Poslušajte kaj pravijo ti visoki gospodje, predstavniki »naše vojske in demokratične oblasti v inozemstvu«. Kar dobesedno bomo navedli njihovo izjavo:

kremence, in še v nekaterih drugih oblikah, celo v dragih kamnih. Kalcij je človeškemu telesu nujno potreben. Spojen s fosforjem tvori v našem telesu fosfate-kosti in karbonate, ki so nam tudi nujno potrebni. Ne čudite se, ako se učitelj v šoli pritožuje, da mu otroci kradejo kreda in jo jedo. Otrokom pač manjka kalcija. Najboljše je, da mati primeša med hrano otrokom nekaj kostne moke, ki naj bo žgana. Potem otroci ne bodo imeli več poželjenja po šolski kreda, ker bodo imeli dovolj kalcija za zgradbo svojih razvijajočih se kosti.

-lr-

»Še bolj pa je jasno to, kar zahteva ugled naše vojske. Naša vojska je od zavznikov in tudi od sovražnikov priznana kot zavezniška vojska in moramo stremeti za tem, da tudi na zunaj dobimo znake redne vojske. Disciplin, oficirski čini, vojaški pozdrav itd. so nujni ukrepi za to. Bodite ponosni, da smo iz nič ustvarili redno vojsko, ki danes zadaja smrtno rane skupno z zavzniki okupatorju.

Povdarjamo pa v tej zvezi, da velja vojaški pozdrav, samo za redno vojsko, dočim za odrede in politične delavce ostane pozdrav OF, to je pozdrav s pestjo.

Mislimo, da je tu vsaka opomba odveč. Tu je nov dokaz, kako hoče vodstvo, ki je izključno komunistično (za nje ostane komunistični pozdrav) slepiti svojo podrejeno vojsko, češ, da je to redna vojska, prava vojska kralja Petra itd. Ti siromaki naj torej pozabijo s pravim vojaškim pozdravom na žalostno dejstvo, da so le orodje v rokah komunistov, ki se ne bore za slovenski narod, ampak za svoj judovski žep.

Vodstvo OF! Tudi sorodstvo s kameleonom te ne bo rešilo, ker roke pravice in meča poštenih Slovencev ne prevari nobena barva. Narod te že pozna in je prav vseeno sedaj s kakim pozdravom se predstavljaš. Narod te pozna in te bo sodil — a sodba ki jo izreče narod je najstrašnejša!

-kk

SLOVENSKA URA v tržaškem radiu

V nedeljo 16. julija popoldne je bila slovenska ura v tržaškem radiju posvečena našemu rojaku, vsakemu izmed nas poznanemu slovenskemu pesniku prof. dr. Joži Lavrenčiču. Program je bil izredno pester in zanimiv. Kot prva točka je bil dr. Alojzija Gradnika sonet: »Brda«. Nato je moški zbor lepo zapel večno lepi Venček narodnih: »Nebo žari« I. del, ki ga je harmoniziral Alojz Mihelčič. Za tem je sledilo branje črtice: »Na svetih Višarjih« od dr. Jože Lavrenčiča, kako je nastala ta znana božja pot. Kot četrta točka je moški zbor zapel drugi del Venčka narodnih: »Nebo žari«. Sledila je dr. Jože Lavrenčiča črtica: »Na svete Višarje«. Lepo opisuje romanje, ko je prvokrat kot deček v spremstvu matere opravil to sveto pot.

Za zaključek pa je moški zbor zapel našo lepo pesem: *Marija pomagaj nam v vojski čas* G.F.

ČLOVEK-PLEN

(Nadaljevanje in konec.)

Kaj pomeni človeški plen, vedo dobro številne nemške družine, katerih sinovi se nahajajo v boljševiškem ujetništvu. Tam postane človek mrtev inventar plantaže dela te neizmerne dežele in za obzorjem tega prostora izgine vse, kar je človek enkrat bil, mislil in čutil. Sovjetska Rusija je edina vojskujoča se država, ki ne objavlja imenika jetnikov. Noben pooblaščenec Rdečega križa ne potuje po tundrah in stepah v iskanju izgubljenih. Ni ga tujca in ne tujke, ki bi smela vedeti, kar se z Nemci dogaja ali kar se je že zgodilo. Delajo li z lopato v kaspiških solnicah,

stojijo li pred visokimi pečmi, garajo li v municijskih tovarnah, kdo zamore to vedeti? Ni ga poročila, ki bi nam kaj jamčilo. Nasprotno — to je poslednji zločin nad človekom — njegovo brezbrambno stanje postaja trpinčenje in zvijača proti njegovi družini. Živi ali ne živi več? Enkrat, od koderkoli, po nekontrolirani poti pride do družine glas, stavek, beseda, izpačen, narekovan ali izmišljen pozdrav od njega, potem zopet molk, brezkončen molk. Sme le še enkrat dati od sebe glas, brez pomena, malo več kot žival, ki ima le glas, ne pa besed. Sme se oglasiti kot pro-

pagandno sredstvo in nič več. Politično orodje in — konec.

Ako že boljševiki ne smejo dajati glasu iz Sibirijske — pravijo v Sovjetski Uniji — zakaj naj bi smeli Nemci priti v Sibirijo do besede!

Človek je postal le molčeč plen, s številko označen del tehnokracije, mehanizirane države. Uporabljajo ga brez obzira na plemo, narod, izvor, vero in jezik na katerem si bodi kraju, na ladjah za oglje v Severnem morju, do mej Šinkjanga, do meglenih obal Kamčatke. Postaja tako vzor človeštva, ki so ga označevali Marx, Engel, Lenin in Stalin.

Najlažje je uvesti človeka v otroški dobi v ta položaj prisilnosti; tako ne ve, da obstoja svet, ki je boljši od

boljševiškega. Ali pa se vzame tiste, ki se ne morajo braniti in se preženejo in se jim odvzame vsaka možnost povratka. Človek kot plen v delavskih bataljonih je najbolj zapeljivi sen boljševiškega zmagovalca.

To je njegova parola. To zimo, ko so se nemške čete umaknile iz Ukrajine, so Sovjeti takoj mobilizirali v vseh vseh mladeniče in starce, jih združili v kazenskih bataljonih in z njim nadomestili pehotno moštvo med oklopniki v napadu. Ti nesrečneži so nosili ime: vojaki — plen.

Jutri pa bo boljševizem govoril o človeku-plenu. V začetku meseca maja je sovjetski poslanik v Londonu, Gusev, kakor poročajo iz Amerike, napravil predlog, zajeti celotno nemško armado v

slučaju zmage in iz nje sestaviti delavske bataljone. To je moderni način vnovčenja vojnih odškodnin, kakor jo je zamislil boljševik. Sovjetska Unija ni nikdar podpisala haaške konvencije za ravnanje z vojnimi ujetniki in radi tega ni na nič navezana. Naj smatramo predlog Guseva kot poizkus uvedbe novega mednarodnega principa, po katerem naj človek brez brambe postane navaden plen, kakor pri orientalskih despotih in naj zanj ne veljajo več nikaki dogovori?

Vemo, kaj uganjajo Sovjeti z lastnimi ljudmi in z narodi, katerih se polastijo. To so človeški lovci 20. stoletja. Ti despoti se poslužujejo ogromnih tehničnih plantaž, da s pomočjo novega orožja prodrejo v nove lovske revirje.

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

OBISK V GORICI

Prejeli smo naslednji dopis: Da je Gorica lepo mesto sem bil prepričan še predno sem imel priliko jo prvokrat obiskat. Vsa mesta kjer živimo Slovenci so splošno znana kot lepa in snažna mesta — človek bi dejal — bela mesta — kot je prva barva v naši zastavi — kot bela Ljubljana.

Ko sem se prvokrat peljal z vlakom po lepi soški dolini sem z nestrpnostjo čakal, kdaj bom zagledal to lepo mesto. Prijatelj me je opozoril na grad v daljavi — tam je Gorica — nad katero kraljuje temno zidovje goriškega gradu. Tako mi je bilo pri srcu kot človeku, ki se bliža velikemu dogodku, pa ne ve, ali bo zanj srečen ali nesrečen. Ze se je vlak ustavil — bil sem v Gorici. Reka ljudi me je potegnila za seboj, tu sem prvokrat imel stik z tukajšnjimi Slovenci — zdelo se mi je, da sem prišel domov — saj Slovenec je doma povsod, kjer žive Slovani. Ne vem kako — vem le, da sem bil srečen — bolje rečeno — vznemirjen. Bil sem presenečen nad

to lepoto, nad to mirno lepoto mesta, kjer se za hišo vrsti vrt in obratno.

Nad menoj se je razprostiralo jasno, modro nebo, ko se je ustavil moj korak na goriškem gradu — jasno, brez oblaka, brez madeža, kot je jasna, modra, druga barva v naši narodni trobojnici. Pred menoj pa je ležala Gorica — sonce je žarelo v oknih — vse v soncu, tudi življenje in veselje. Spoznal sem, da je res, kar sem se učil že v ljudski šoli — pa nisem še takrat razumel — sončna Gorica! Danes vem. Bog je dal na to mesto toliko lepote in toliko življenja, da se zdi, da je sonce tu veliko bolj svetlo — saj mora biti res — sončna Gorica!

Bodi pozdravljena tu pred menoj!

Sonce se je na svojem zlatem vozu pripeljalo do briških vinogradov. Tam je doma vino — dobro in sladko — saj ga pa tudi ustvarja to sonce — zlato sonce, ki tudi Gorico naredi sončno. V mestu je še

senca briških Brd — le vrhovi gora okoli Gorice še blešče v soncu — v tem zlatem goriškem soncu!

V stiku z goriškimi Slovenci sem spoznal, da je v njih utrjena ljubezen do lastnega naroda — saj jo pritisk 25 let še bolj utrdi. V trpljenju pravijo, se rodi prava ljubezen. In tu sem spoznal tretjo barvo naše trobojnice — rdečo — krvavo rdečo barvo ljubezni goriškega Slovenca do naroda. Goričani so ponosni, da so Slovenci — člani tega malega, a čilega naroda, v boju za svoje pravice prekaljenega, tolikokrat do tal pobitega a zopet vstalega slovenskega naroda.

In povedali so mi tu, da kdor pride enkrat v Gorico, ie ne more več zapustiti. — Da, v naslovu sem lagal — ni bil to moj obisk, ampak prihod. Gorica je lepa, ne samo sončna, ampak tudi nudi slehernemu Slovencu novi dom, ki se v ničemer drugemu ne razlikuje od drugih slovenskih domov, le da je najlepši, ker je pač goriški! G.F.

Evropa glej!

Protikomunistična razstava v Gorici

To so pozivne besede, s katerimi nas vabi protikomunistična razstava na Korzu, o kateri smo kratko poročali že v prejšnji številki. Dasi je že par dni, kar imamo priliko ogledati si dokumentarne slike boljševiškega režima, raja, svobode in napredka, se pred temi slikami zbira vedno več ljudi. Zelo jih zanima razkrinkanje laži, s katero so hoteli preslepiti boljševiški agitatorji evropsko ljudstvo, med katerim nismo na zadnjem mestu mi Slovenci. Kapitalistični judje, ki so prišli v Rusijo raztrgani in ušivi, so si znali s svojim jezikom in še bolj s svojo brutalnostjo, podvreči milijonski narod, obetajoč mu raj na zemlji. Toda raj se je izpremenil v živo grobnico. Od leta 1929 pa do 1932 je od lakote umrlo 15 milijonov ljudi! In koliko jih je umrlo v pregnanstvu v mrzli Sibiriji! Kdo jih je pošiljal tja? Agitatorji »popolne svobode«, ki ti ne dovolijo niti misliti svobodno, kaj šele, da bi živel po svoji volji. Tam ni več zasebne lastnine, vse je državno. Državo pa ne predstavljajo nihče drugi kot judje, ki so si nadeli slovenska imena. In kulturno? Njen napredek nam pokažejo razstavljene fotografije. Ta kultura namreč grozi uničiti našo moralnost, potem bi imeli seveda komunisti popolno moč nad nami. Veliko jih je, ki se niso dali uloviti komunističnim limanicam, preslepljeni pa so se izpametovali. Iz pripovedovanja in iz tiska so spoznali ruski raj, ki se je obetal tudi njim samim. Zato pa so pravočasno zavrgli idejo »komunistične svobode in enakosti«. Grozote Španske revolucije so jim bile podpis komunistične spomenice, današnje življenje pa im je pečet vsega komunističnega napredka. Izbiramo tudi mi Slovenci, ali bolje, smo si že izbrali. Žrtve, ki so padle pod bičem komunizma, so nam bile dovolj glasen opomin, pred peklenkim zlom, ki se je skrivalo za medenimi besedami boljševiških plačancev o boju za nacionalizem, ki se je kar čez noč izpremenil v boj za širjenje komunizma. Zdaj, ko smo razkrinkali laži-nacionaliste, smo krenili na pravo pot in nam je ta razstava le glasen odmev naših trdnih misli ali pa klicaj naših sklepov. Rada.

Naši malčki

so nam poslali pretekli teden povabila za uprizoritev Ribičeve igre »V kraljestvu palčkov«. In v nedeljo zvečer, 16. t. m., smo kljub dežju pohiteli v dvorano zavoda sv. Alojzija, kjer se je igra vršila. Najprej smo slišali lepo deklamacijo »Domovini«, ki je segla vsem do srca. V njej ni bilo misli, ki bi je ne umeli. Po deklamaciji pa smo nestrpnost pričakovali, kdaj se bo dvignil zastor, ki nam je še zakrival kraljestvo palčkov. Na veliko začudenje in radost otrok, ki so jih pripeljale s seboj matere in pa njih samih, se je zastor kmalu privil k steni in ugledali smo speče podložnike kralja palčkov in njega samega. V kratki uri, ki je kar prehitro minila, pa nam je bilo dovoljeno prisostvovati življenju teh skrivnostnih bitij. Otroci so svoje vloge prav lepo podali, izredno pa se je vživel v svojo vlogo prebrisani norček, ki je s svojimi duhovitimi odgovori in z mimiko zabaval in tudi prijetno presenetil vse gledalce. Marsikomu so se zasolžile oči, ko je po osemnajstletnem molku slišal materino besedo na odru. Jasni otroški glasovi pa so ji dali še poseben prizvok in čar. Želeli bi, da bi nam večkrat pripravili razvedrila in igro tudi ponovili, kajti kljub velikemu številu gledalcev, je bilo mnogo takih, ki povabil niso prejeli in bi želeli videti to lepo igrice. Vsakemu, ki jo je videl, pa bo ostala neizbrisno v spominu. Z.S.

Drežnica

Nova maša. - Dne 16. junija, na naš največji praznik presv. Srca Jezusovega, smo obhajali tu po 34 letih novo mašo, prvo v novi cerkvi, našem narodnem svetišču Srca Jezusovega. Daroval jo je g. Jožko Koren s Koseča. Za to slavnost je sodelovala vsa župnija. Dekleta so spleta vence in z njimi okrasila cerkev, fantje so postavili slavoloke, pevci pa so imeli še posebne skrb. Na predvečer se je zbralo za sprejem g. novomašnika ob vhodu v vas staro in mlado. Pozdravili so ga g. župnik, Marijina družba in šolski otroci. Istotako so ga pozdravili na njegov in naš praznik na potu v cerkev. Strežnji mašnik mu je bil naš rojak, g. Anton Rutar, župnik v Pevmi. Pridigal pa je g. Alojz Kodermac, župnik v Volčah. Kakor smo zvedeli, pojde g. novomašnik za kaplana v Dornberg.

Odredbe prefekta proti predragim trgovcem

Prefektura - Deželni urad za nadzorstvo cen, sporoča:

Geromet Anton živ. Antona, rojen v Gorici dne 22. 4. 1986., lastnik drogerije v Gorici, Corso Verdi 11, je bil radi prodaje različnih drogerijskih in drugih predmetov p. previsokih cenah kaznovan s kazenskim odlokom prefekta z dne 10.7.1944. na denarno kazen v znesku L. 3000.— in na stroške. Razen tega mu je bila zaprta trgovina za 5 dni.

Di Giovanni Salvatore pok. Rozarija, rojen v Palermu dne 11.3.1896., lastnik kavarne in slaščičarne »Aurora« v ulici Carducci 21, je bil radi prodaje biškotov po izredno visoki ceni obsojen s kazenskim odlokom prefekta z dne 6.7.1944. na denarno kazen v znesku L. 500.— ter na stroške.

Bandelli Franc pok. Ivana, rojen v Gorici dne 3.8.1891., lastnik trgovine za zelenjavo in sadje v ulici Casale 29, katerega je gospodarska policija v Gorici ovadila radi prodaje graha po L. 14.—, namesto po L. 7.— na kg, kakor predpisano v obstoječem ceniku, je bil s kazenskim odlokom prefekta z dne 6.7.1944. obsojen na denarno kazen v znesku L. 200.— ter na stroške.

Z »opominom« so bili kaznovani sledeči trgovci, krivi manjših nepravilnosti:

Piciulin Stanislava por. Colini, lastnica trgovine galanterijskega blaga v ulici Garibaldi 6; Sansa Andrej pok. Franca, lastnik trgovine z moko in semeni v ulici Oberdan 17; Sussi Rihard pok. Mihaela, lastnik trgovine z vrvmi v ulici Rastello 6; Krainer Osvald pok. Ivana, lastnik trgovine z železnino v ulici Rastello 19.

Razglas

PRIJAVA STANOVANJ Z ENIM SAMIM STANOVALCEM

Goriško županstvo objavlja:

S prefektovim dekretom z dne 6. julija 1944. št. 617-Gab., je bilo določeno sledeče:

1. čl.) Vse osebe, ki živijo same (ne vstevši služkinje) in razpolagajo s stanovanjem, ki obsega več kot dve sobi in kuhinjo, morajo naznaniti vse prostore, ki presegajo zgoraj omenjeno število, in jih staviti na razpolago županstvu.

2. čl.) Isto dolžnost, kot je označena v 1. čl., imajo tudi najemniki, podnajemniki in lastniki stanovanj, ki obsega več kot dve sobi in kuhinjo, kadarkoli bi se radi izselitve ali preselitve članov njihove lastne družine ali oseb, ki z njimi skupno živijo, število

oseb, ki stanujejo v omenjenem stanovanju, zmanjšalo na eno samo (ne vstevši služkinjo).

3. čl.) Prijave, označene v 1. in 2. čl., je treba predložiti krajevemu županstvu tekom petih dni po datumu razglašene odloka. V enakem roku bo treba naznaniti vsako poznejšo spremembo glede števila stanovalcev.

4. čl.) Kršilci tega odloka bodo naznanjeni sodni oblasti.

Prijave, označene v navedenem dekretu, je treba predložiti tukajšnjemu županstvu (Ufficio Collegamento, via Garibaldi 18, I. n.), in sicer do 22. julija t. l. Poznejše spremembe v številu stanovalcev bo treba naznaniti tekom petih dni odkar se bodo iste izvršile.

ŽUPAN: Coronini

Poljski pridelki

Uvidevši potrebo, da se uvede ukrep v varstvo nepobranega pridelka; zaukazuje mestni župan:

vsem občanarjem, ki nimajo te pravice, naj ne stopajo na njive in naj ne hodijo po poljskih poteh, po katerih ni dovoljen javen prehod; hkrati po opozarja da imajo činitelj, ki so določeni za poljsko stražo, nalog ustaviti vse osebe, ki bi kršile ta ukaz.

ŽUPAN: Coronini.

IVAN MATIČIČ:

NA OGLEDIH

(Nadaljevanje in konec.)

Trčili so na ljubo zdravje in srečo Petrinovega ognjišča. Potem so šli ogledat si domovanje. O, to pa to! Prenovljeni svinjaki, polni prašičev, razširjen hlev, poln govedi, vezani kozolec, kolarnica, ognjišče na novo podzidano, a gori čaka nova izba na mlade... Kdo bi torej razdiral in se branil priti k taki hiši? Oglednici sta bili naravnost navdušeni in Tončka se je skrivaj stisnila k Jožetu, ko sta šla po stopnicah dol iz svoje bodoče izbice... Petrinova mati, hvala vam za iskreno in moško besedo!

Dogovorili so se, naj bi bila poroka že v prihodnjem pred-

pustu. Velja! Zdaj še skodelo dobre, bele kave z rumeno smetano. Potlej sta se oglednici veseli odpravili. Jože in Miha sta ju spremljala. Zarocenca sta se zdaj že bolj tesno stisnila drug k drugemu, kajti dobila sta pravico. Ves svet ju ne more več razdružiti, ko je enkrat Petrinova mati spregovorila svoje. Jože bi lahko predel po Jablanah leta in leta, ne bi spredel nič, če bi mu mati zavozlanih niti ne razvozla. Kako je to naglo šlo, Jožetu je kar srce igralo in ni si mogel kaj, da bi zdaj svoje Tončke ne objel čez pas. Pa je bila srečna tudi ona in skrivaj je Boga hvalila, da

je ustvaril Planinsko goro ter njeno romarsko pot. Sredi pota so se romarji prijazno in toplo poslovili. Srečno pot, in hodite kmalu zopet tod!

Zdaj so pa spregovorili orehovski jeziki. Moški sicer bolj malo, a ženski jeziki so si privoščili novega ženina in ga neusmiljeno objedali. — Le kaj si upa! Prav na Gornje Jablane ti gre po nevesto, kakor bi ne bilo na Orehovju nobene! U, to bi ga objestnež! So mari orehovske premalo lepe zanj ali imajo premalo dote? Toliko že kot jablanske, za Petrinovo hišo še preveč. Saj ni nobena neumna, da bi hodila k Petrinovim za deklo. Tudi jablanska je neumna, če pride, in če bodo utegnile, ji bodo orehovske že odprle oči. — Morda so pa imele nekaj prav. Čemu hodi-

ti tako daljo po nevesto, če jih je doma na izbiro. Je pa Petrinka le en jezik zagovorila, ko se je blagovolil obreg-niti obnjo. Rekla je: »Veš kaj, Mica, Orehovje je preblizu, in to ni dobro za ženitev, če se kri ne skriža. Kri se mora dobro skrižati, če hočemo ohraniti zdrav rod pri hiši. Zato sem velela fantu, naj gre daleč po nevesto. Pa brez zamere, Mica«. Tako se je odrezala Petrinka, jezik se je od jeze ugriznil in šel svojo pot. Čudno, da se zdaj orehovske toliko zmrdešujejo zaradi Jožeta, ko so pred leti vihale nos pred Petrinovimi fanti. Jože si je te zavihane nosove dobro zapomni in morda ga je bilo prav to napotilo na Jablane.

Polagoma se je pa zmrdevanje in objedanje poglobilo,

kajti prišle so še druge reči, ki so prilile ljudem novega olja na ogenj. Ali niso prišli zdaj še Orešnikovci, in rekli, naj bi se tudi France in Polonica vzela v prihodnjem predpustu. Petrin je samo skomignil z ramo, češ da take reči prepušča ženskam, Petrinu se ne spodobijo ukvarjati se s takimi malenkostmi. Storil je prav, kajti če Petrinka ne privoli, je ni moči na svetu, ki bi mogla tu še kaj spreminiti. In Petrinka je privolila. O, zdaj bo že laže pogrešala Polonico, saj pride Tončka k hiši. To je tolažilo Petrinovo mater. Naj se torej v predpustu zasuka na obe strani. Če bo že ena ženitev, naj bo še druga, v imenu božjem, bomo na obe strani plesali. — Tako je, mati Petrinova, akramiš nazaj! Bog daj sreče!

Vesti iz Trsta in okolice

GLASBENI LICEJ

Kakor znano, je bil tržaški glasbeni atenej preimenovan v glasbeni licej. Te dni je bilo imenovano sistemizirano učno osebje. Zavodov ravnatelj je Friderik Bugamelli, ki bo poučeval petje; za skladbe je Valdo Garulli, za petje Anton Illersberg, za harmonij Gaston Zuccoli, za klavir E. Cureli, za gosli Bruno Poropat in Cezar Barison, za čelo Hektor Žigon. Kot vršilci dolžnosti so imenovani M. Bugamelli, B. Battisti, S. Fronza, L. Gante, A. Pisek, K. Pozetto, N. Rautnik in N. Simoni ter Fortuna Nerina za klavir, K. Gentili za glasbeno teorijo, U. Nigri, G. Pavovič in G. Vezoli za gosli, D. Baraldi za komorni kvartet, A. Montagna za pihala, B. Vidusi za glasbeno književnost, J. Viozzi za harmonijo, P. Mizol za klarinet, B. Degradi za zgodovino in glasbeno estetiko, Alfred Cadalbert-Alberti za scenično umetnost.

NOVA SLIKARSKA RAZSTAVA

je prirejena v umetnostni galeriji pod geslom »Matic«. Razstavljenih je okoli 70 umetnin.

SMRTNA KOSA

Te dni so umrli v Trstu 86-letna Ivanka Lisjak-Jazbec, 18 letna Lucija Pavlič, 36 letni Guido Cimprič, 10 letni Lucij Cimprič, 39 letna Ana Moškon, 43 letni Jožef Bajt, Lili-jana Višnovc, 56 letni Josip Šturm, 78 letna Antonija Markovič-Eichholzer in 76 letni Anton Fajt.

POROKE

Te dni so se poročili v Trstu: inž. Marcel Danek in uradnica Elda Budicin, poštni uradnik Anton Zezima in zasebnica Sabina Destino, šofer Franc Lipold in dnevnica Serafina Romin, mehanik Rihard Šuman in gospodinja Santa Kocjančič, vd. Simčič, uradnik Emil Majer in šivilja Lidija Pregarc, namješčenec Marino Bregant in likarica Alma Capelo, mizar Rudolf Mahnič in šivilja Elizabeta Renko, gasilec Karel Grahonja in zasebnica Inocenta Vally, krznar Jožef Košuta in litografka Justina Machini, uradnik Peter Milač in gospodinja Ivanka Delak, delavec Marcel Srpič in gospodinja Jožefina Badoti.

OKRADENA MED LETALSKIM ALARMOM

Gospa Asunta Trampuševa je pohitela ob letalskem

alarmu s svojim sinčkom v bližnje predorno zaklonišče v Rossettijevi ulici. Ob koncu alarma pa je opazila, da ji je izginila ročna torbica z različnimi zlatimi predmeti, okoli 4000 lir v gotovini, razni dokumenti in odrezki za vojno kuhinjo. Zadevo je prijavila tržaški policiji, ki skuša stvar pojasniti.

TATOVNI IN VLOMINCI V STARINARNI

Drzni zlikovci so se vtihotapili v starinarno 32 letnega Karla Giacominija s Kapiteljske ulice 5. Odnegli so razne stvari, vredne nad 3000 lir. Druga tatinska skupina pa se je pojavila v stanovanju gospe Marije G. na trgu Sv. Silvestra 4 in ukradla razne obleke, perilo in druge predmete v skupni vrednosti nad 5000 lir. Tržaška policija poizveduje za krivci.

VOJAŠKI PREDMETI NISO ZASEBNA LASTNINA

Pri dveh osebah z Voloskega so našli več stvari, ki so pripadale italijanski vojaški upravi in so prišle po nepravilnih poteh v njuno last. Zastopniki oblasti so vse zaplenili. Proti vsem, ki poseduje nepravilno pridobljene vojaške predmete, se bo strogo postopalo.

Sport

Carnera ostane prvak v rokoborbi

Ni bilo težko predvidevati izida v srečanju med Darnoldijem in Carnero, ako pomislimo, da ima Darnoldi že 53 let na grbi, dočim je Carnera šele 38 let star. Tudi teže obeh atletov je dajala prednost Carneri. Darnoldi tehtata 106 kilogramov, dočim Carnera »povleče« kar 118 kil in pol. Vendar pa Carnera ni zamogel doseči prave odločilne zmage, četudi prosta rokoborba nudi spretnejšemu in mlajšemu tekmeču velike možnosti odkrite zmage. Darnoldi je star borec in Carnera je pridobil zmago le radi večje borbenosti, dočim se je Darnoldi večinoma le branil. Poraz po točkah je vendar časten za Darnoldija, ker lahko reče, da v zadnji borbi njegove karijere ni podlegel. Vzdržal je do konca. Borba ni nudila mnogo športnega užitka. Vzroke smo navedli zgoraj. - V.R.

Kmetijstvo

Redčenje in okopavanje

Slabe pridelke bo imel vsak, ki bo rastlino prepustil v času rasti samo sebi. Ni dovolj posejati ali posaditi potem pa čakati na pridelek. V dobi rasti je treba rastlinam pomagati v njih borbi za prostor, hranilne snovi in vodo. Posebno okopavine, kamor štejejo krompir, fižol, koruzo, korenje, peso, zelje itd., rabijo dosti prostora in mnogo vode. Za oboje moramo skrbeti z okopavanjem.

Že pri setvi oz. saditvi pazimo na to, da ta ni pregosta. Vendar je treba zaradi gotovosti sejati vsaj po dve rastlini na prostoru, kjer bo kasneje lahko uspevala samo ena. Med semeni je vedno nekaj tudi slabih, ki ne kalijo če ne bi s tem računali že pri setvi, bi med posevom lahko nastala prazna mesta, ki so prav tako škodljiva, kakor pregosta setev. Toda prazna mesta je težje izpolniti z manjkajočimi rastlinami kakor pa odstraniti one, ki so morda odveč.

Pri odstranjevanju pregostih rastlin, kar delamo že v času prvega okopavanja, pa ne smemo biti prav nič obzirni tudi proti lepo razvitim rastlinam. Tu ravno največ grešimo. Škoda se nam zdi odstraniti lepo zastavljeno in bujno rastočo rastlino. Le prerada nas premoti majhnost rastline v prvi dobi, da ne precenimo pravilno, koliko bo rabila prostora v času svojega največjega obsega. Na ta največji obseg je treba računati že od začetka in odstraniti vse rastline, ki bi bile v tem času odveč.

Pameten gospodar ne bo odlašal z redčenjem predolgo. Čim ugotovi, katera izmed rastlin, ki prihajajo v poštev je boljša, bolj zdrava in bujneje razvita, bo takoj odstranil vse druge. Zakaj bi namreč krtil prostor, sonce, hranilne snovi in vodo rastlini, od katere bo odvisen pridelek za to leto. Rastline v pregosti setvi se namreč med seboj močno zasenčujejo, iz zemlje jemljejo vodo in hranilne snovi v enak meri. Ker je zemlji samo omejena količina rastlinske hrane, jo je morda za eno rastlino dovolj, za več pa premalo. Zato bodo vse skupaj stradale in nobena ne bo v gošči uspela do polnega razvoja in privoda.

Podobno je tudi z zalogo vode v zemlji. Čim gostejša je setev, tem večja količina vode je potrebna za dobro

rast. Ker pri nas preko polja navadno primanjkuje vlage, je tudi zato zelo važno pravočasno odstraniti vse pregoste, nepotrebne in škodljive rastline.

Z okopavanjem pa skrbimo za dobro rast in potrebno vlažnost v zemlji tudi že s samim rahljanjem vrhne plasti. Znano je, da je odvisna rodovitnost zemlje v precejšnji meri od drobnoživk, ki v njej žive. One namreč razkrajajo zemeljske delce in tako pripravljajo rastlinskim koreninam sprejemljivo hrano. Drobnoživke pa morejo delovati bolje v rahli in primerno vlažni zemlji. V kolikor z okopavanjem zemljo rahljamo in preprečujemo nepotrebno izhlapevanje vode ter tako čuvamo vlažnost v zemlji, v toliko podpiramo tudi drobnoživke v njih življenjski borbi; s tem povečavamo količine razpoložljivih hranilnih snovi in rodovitnost zemlje. Vidimo torej, da ni brez resnične podlage pregovor, ki pravi, da je okopavanje polovico gnojenja. Letos bo zato ob pomanjkanju gnojila treba toliko bolj marljivo okopavati, pletiti in pravilno redčiti posete.

Nasveti za hišo

DOMAČE OLJE

Operi 8 dkg lanenega semena z mrzlo vodo in ga namoči čez noč v 1 litru tople vode. Drugi dan dodaj 4 dkg zlučenih bučnih pešk, katere si prej prepraži do svetlorjave barve in stoka v močnjaku. Dodaj še 1 žličko soli, 2 žlici kisa, po okusu tudi več, če hočeš prihraniti kis, lahko dodaš še 1 »Acitron« prašek. Vse skupaj naj nalahno vre dobre pol ure, nato odcedi in prilij eno osminko litra jedilnega olja. Ohlajeno zlij v steklenico in pred vsako uporabo dobro stresi. Ta mešanica je zelo dobro nadomestilo za pravo olje.

MASTNE MADEŽE NA OVRATNIKU SUKNJIČA

ali na usnju pri klobuku očistiš z 10 deli vode in 1 delom salmijaka. S to mešanico umij umazana mesta s pomočjo gobice ali krpice.

MADEŽE OD RDEČE TINTNE

namaži s svežo gorčico. Rdeča barva izgine, madež pa, ki še ostane, izperi s krpico in izginil bo.

„Goriški list“ v vsako našo družino

Gospodarske vesti

V Italiji razdeljuje odslej tekstilne izdelke

civilnemu prebivalstvu novo ustanovljeni urad »Ufficio tessile Abbigliamento«. Novi urad nadzoruje tudi ves promet s tekstilnim blagom od proizvodnje do potrošnika. Vsi proizvajalci in vse prodajne tvrdke morajo dati zavodu vse zahtevane podatke. Z novim zavodom naj se znova uredi oskrba prebivalstva s tekstilnim blagom, ki je lansko jesen prišla v nered. Tekstilnega blaga je v Italiji zadosti na razpolago.

Amerikanci kupujejo v Južni Italiji hotele

in velike gostinske obrate kar na debelo. Nadalje se pogajajo za nakup elektrarn, tekstilnih tovarn in raznih prometnih naprav, da je razprodaja zasedene Italije v polnem teku.

Hrvatska monopolna uprava je pripravila novo zbiranje starega papirja. Zbirka naj bi dala 200 vagonov starega papirja. Za vsak kg oddane papirja dobi zbiralec poleg predpisane cene za star papir še eno cigareto. Uprava je v ta namen pripravila 2 milijona cigaret.

V Benetkah

se vodijo trenutno pogajanja med bolgarsko trgovinsko delegacijo in republikansko fašistično vlado o obnovi kliniške pogodbe, ki je pogoj za obnovo blagovne izmenjave med obema deželama. V anatolski provinci Tokat so odkrili velika ležišča anti-mona.

Že drugo leto izhaja v založbi Narodne tiskarne v Ljubljani zbirka romanov

„DOBRA KNJIGA“

Ta zbirka, ki je v kratkem času pridobila velik krog naročnikov, obsega literarno visokovredna dela iz domače in svetovne literature. Vsak mesec izide po en roman v obsegu 250 do 350 strani. Navzlic visoki nakladi je od doslej izdanih dvanajst romanov že docela razprodanih devet, trije pa se dobe samo še v vezani izdaji. Iz seznama izdanih romanov, ki je priložen vsaki knjigi, je razvidno, kateri romani se še dobe. V kratkem izide kot 21. roman te zbirke: Jens Peter Jacobsen: MARIJA GRUBBEJEVA.

Na področju goriške in tržaške pokrajine se dobe romani Dobre knjige v naslednjih knjigarnah: Gorica: Knjigarna Carducci, Katališka knjigarna in večje prodajnice časopisov, Trst: Knjigarna Šloka, Postojna: Sever Marija.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica.

Na srebrni obli

Jerzy Żulawski:

22

»Vse kaže, da imaš prav.« je odvrnil z rahlo drhtečim glasom. »Utegnilo bi biti mesto.«

»Kako?«

Planili smo k oknu in nastavili daljnogled.

Peter je ustavil voz in zapustil krmilo, da si ogleda čudo. Tomaž je iztegnil roko:

»Poglejte!« je dejal. »Tja na desno! Saj to je razvalina kamnitih vrat! Vidita se oba podboja in zgoraj kosček loka... In tam spodaj — mar ni to stolp, do polovice porušen? Gledajte — in tamle je veliko poslopje z nizkim stebriščem spredaj in z dvema razbitima piramidama ob straneh... Stavim, da je ta navidezna soteska, ki je deloma zasuta s kamenjem, bila nekoč ulica... Zdej je vse mrtvo, razrušeno... Mrtvo mesto...«

Občutila, ki me je vsega prevzelo, ni moči popisati.

Gledal sem, gledal in vse bolj sem bil uverjen, da ima Tomaž prav. Pred očmi so mi rasli novi stolpiči, loki, stebrišča, razsuti zidovi in ulice, po-

krite s podrtimi poslopji. Zemlja je sijala na te fantastične razvaline, iz temnih kotanj so vstajali skrivnostni duhovi. Skozme je šel nepopisen drget. Nekakšni lunjanski Pompeji, Herkulani, samo da niso izkopani iz prahu, temveč se sesipljejo v prah — in večji so, grozovitejši, bolj mrtvaški v zapuščenosti tega pošastnega, čudovitega sveta...

Varandol je skomizgnil z rameni in zabrundal:

»Res, te skale so podobne razvalinam... Vendar... saj tu ni bilo nikoli živega bitja...«

»Kdo ve?« ga je zavrnil Tomaž. »Danes ni na tem koncu Lune ne zraka, ne vode. A kdo ve, kako je bilo v davni, ko se je Luna obračala hitreje in je Zemlja nadnjo še vzhajala in zahajala...«

»Stvar ni nemogoča.« sem zašepeetal zamišljeno.

»Nikjer ni sledov erozije.« je Peter ugovarjal dalje. »To je dokaz, da tu vode nikoli ni bilo, da ni bilo ne zraka, ne življenja...«

Woodbell se je nasmehnil in pokazal z roko pod naš voz:

»In ta pesek? In Tri glave, ki so že zdavno za nami? Saj so bile kakor ostanki ognja, ki jo je bila izprala voda. Trditve, da tu nikoli ni bilo vode, ne drži. Morda je večno delova-

nje vročine in mraza uničilo, kar je voda zgradila...«

Nekaj časa smo zatopljeni vsak v svoje misli molčali, potlej je dejal Tomaž:

»Vse kaže, da stojimo pred največjo zagonetko, ki smo jo mogli najti na Luni. Rešiti jo moramo!«

»Kako misliš to?«

»I no, k razvalinam pojdemo in si jih ogledamo...«

Ne vem zakaj me je tisti hip pretreslo do mozga; strah to ni bil, pač pa nekaj, kar mu je bilo sila podobno. To ruševine so bile kakor trupla v neizmerni puščavi.

Peter je znova nevoljno skomizgnil z rameni:

»Kako bujna domišljija! Škoda izgubljati čas z vohanjem okoli teh skal, ki so — ki so morda res nekam podobne razvalinam — a samo zaradi tega, ker jih Zemlja osvetljuje...«

Vseeno smo obrnili voz proti razvalinam. Marta je gledala vanje trudno in nekam nemirno.

»In če so to mrtvo mesto — sezidali mrtveci?« je šepnila, ko sta naš od obokov navideznega vhoda delila le še dva kilometra.

»Mesto mrtvih — brez dvoma!« je rekel smehljaje Tomaž. »Toda zidali so ga živili!«

»Ali pa prirodne sile?« je pristavil

Peter in še v istem hipu sunkoma ustavil voz.

Skočili smo k njemu, da pogledamo, kaj je. Sipine je bilo konec, pred nami je ležalo polje velikih skal. O tem, da bi mogli z vozom do razvalin, ni bilo govora. Tomaž je malce pomislil, nato pa vzkliknil:

»Pojdem peš!«

Vsi hkrati smo mu začeli braniti, čeprav sami nismo vedeli, čemu.

Morda smo slutili, kaj se bo zgodilo? Toda Tomaž je vztrajal pri svojem sklepu. Peter je zaklel skozi zobe, češ, da je norec, ker iz same kljubovalnosti leze tja ven v ledeni mrz.

Ponudil sem se Tomažu za spremljevalca, ko pa je izjavil, da pojde sam, nisem hotel več siliti vanj. Do tega hipa si nisem na jasnem, kaj me je zadržalo, ali strah pred mrazom ali zagonetni, grenki občutek groze ob pogledu na mrtvo mesto... Tako ali tako — ostal sem v vozu, in prišlo je do strašne nesreče.

Tomaž je krenil naravnost proti fantastičnim razvalinam. Skozi okno smo ga videli, kako je počasi stopal naprej, se sklanjal in ogledoval tla. Za hip je utonil v senci nevelike skale, nato pa se je spet prikazal že v precejšnji razdalji od nas. Tedaj pa se je zgodilo nekaj neznanosno čudnega... Za sabo je imel že tretjino poti, ko se je mahoma vzravnil in ob-

stal kakor okamenel... Potem se je sunkoma obrnil in jel v blaznih skokih bežati nazaj proti vozu.

Strmeli smo — ničesar nismo mogli razumeti... Bil je le še nekaj korakov od voza, ko se je spotaknil in telebnil po tleh. Ker se le ni hotel dvigniti, sva s Petrom planila pokonci, si nadela zrakohrane in pohitela ven. Tomaž je ležal nezavesten. Ni bilo časa uganiti, kaj mu je, zato sva si ga brž optala in ga odnesla nazaj v voz.

Snela sva mu zrakohran in — bilo je strašno pogledati vani. Obraz mu je bil zabrekel, posinela, oblit s krvjo; ki mu je vrela iz ust, nosa in oči. Kri mu je sijala iz oteklih rok in vratu, a rane nismo mogli najti nikjer.

Marta je divje zakričala in Peter jo je utegnil zadržati, da se ni vrgla na Tomaža. Ščasoma jo je malce pomiril. Jaz pa sem medtem skušal nesrečneža spraviti k zavesti. Skrajno smo menili, da ga je zadela kap, ko pa si je Peter natančneje ogledal njegov zrakohran, smo precej spoznali pravi vzrok nesreče: steklo na maski je bilo razbito. Počilo je, ko se je spaknil in padel. Zrak je ušel skozi razbito masko še preden smo utegnili priskočiti. Odtod krvavitev in omedlevica. Toda, čemu je bil zbežal — to je bilo za nas še vedno skrivnost.

(Nadaljevanje sledi.)